

Het Nederlandse programma VIA Water heeft zeven Afrikaanse landen en twaalf 'pressing water needs' geselecteerd om waterinnovaties in Afrikaanse steden te ondersteunen. Om voor deze waterproblemen oplossingen te vinden gaat VIA Water op zoek naar innovaties die zoveel mogelijk komen vanuit de landen zelf en waar verschillende sectoren bij zijn betrokken. Leren van innoveren en kennis delen is daarbij een rode draad, die vorm krijgt in de online VIA Water Community en in het VIA Water-fonds. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft voor dit programma, dat voor eind 2018 afgerond moet zijn, tien miljoen euro ter beschikking gesteld.

Tien miljoen voor innovatieve projecten in Afrika

Via Water zoekt wateroplossingen in Afrikaanse steden

Door Peter Lindeboom

Door slechte afvoer van regenwater uit de bergen naar Lake Malawi kampt Malawi met veel overstromingen

INNOVATIE

*Door de milieu-
verontreinigingen
brengt het eten van
vis, voor mens en
dier, risico's met
zich mee.*

Titia Wouters: “Het feit dat het programmabureau bij UNESCO-IHE is ondergebracht, werkt enorm in ons voordeel. Op dit moment studeren er zo'n 70 Master- en PhD-studenten uit de zeven VIA Water-landen in Delft en die vormen een hele waardevolle bron van kennis en contacten. En het alumninetwerk is langs deze weg ook gemakkelijk te bereiken en inzetbaar.

Om tot een goede inhoudelijke focus te komen, heeft VIA Water halverwege 2014 een onderzoek afgerond naar de 'most pressing needs' op watergebied in de zeven landen. Titia Wouters, programmamanager van VIA Water: “Daar kwam uit dat we ons willen richten op de urbane omgeving. De druk op de stad neemt toe door de bevolkingsgroei en daarmee groeit ook de waterproblematiek. Maar in die urbane omgeving vind je ook de innovatieve ideeën, nieuwe samenwerkingsverbanden, creativiteit en ondernemerschap en dat willen we bij VIA Water volop de ruimte geven. Bij Afrika moet je niet alleen denken aan grote sanitaire problemen in de sloppenwijken, de verstopte rivieren, slecht drinkwater, slechtwerkende instituties, overstromingen en droogte. Die problemen zijn er ook, maar wij willen ook die andere kant laten zien: dat Afrika bruist, dat de economie groeit en dat, zeker in de steden, hoogopgeleide en zelfbewuste jongeren aan slimme ideeën werken. Wij willen die twee werelden, problemen en probleemoplossers, samenbrengen door middel van innovatieve oplossingen. Samen met de innovatieve geesten en energieke vrijdenkers die Afrika rijk is. Want de kennis is er, nu nog de toepassing”.

Community en fonds

De VIA Water-organisatie bestaat uit het programmabureau, ondergebracht bij UNESCO-IHE, en het VIA Water-fonds, waarvan het beheer is belegd bij Aqua for All. VIA Water

wordt aangestuurd door een Regiegroep, bestaande uit vertegenwoordigers uit de Nederlandse watersector. Een belangrijk onderdeel van VIA Water is de (online) Community waar projectindieners, experts uit Nederland en uit de doellanden, vanuit de overheid, bedrijfsleven, NGO's of kennisinstellingen zich kunnen aanmelden. Communityleden kunnen via de website, sociale media en tijdens live events kennis en expertise delen over de geïdentificeerde 'pressing needs' en over mogelijke innovatieve oplossingen. Titia: "We realiseren ons dat in innovatieprocessen, en in het begeleiden daarvan, niet alles succesvol kan zijn. Fouten maken is onvermijdelijk. Dat kan en mag, mits je wel op zoek gaat naar wat er dan mis is gegaan en deelt hoe het beter kan. En dat delen gebeurt in de Community. Van partijen die een voorstel willen indienen voor het VIA Water-fonds, verwachten we een hoge mate van interactie met deze Community. VIA Water is niet alleen een fonds, ook een actieve leeromgeving". Het proces om een voorstel in te dienen bij het VIA Water-fonds begint bij het opstellen van een korte 'teaser': twee pagina's waarin kort het idee voor een innovatie wordt weergegeven. “Wij screenen de haalbaarheid van het idee en of het - na verdere ontwikkeling - in aanmerking zou kunnen komen voor financiering uit het VIA Water-fonds. Vervolgens ontwikkelt de indiener het idee tot een volledig projectvoorstel dat dan door VIA Water, in samenwerking met externe experts, wordt beoordeeld. VIA

Valorisatie en Innovatie in Afrika

Nederland heeft 12 landen, waarbij de focus op water ligt, gekozen als prioriteit in het ontwikkelingsbeleid. Uiteindelijk koos VIA Water voor 7 van deze landen die in Afrika liggen: Benin, Ghana, Kenia, Mali, Mozambique, Rwanda, Zuid-Soedan. Vanuit deze keuze werd ook de naam VIA Water opgesteld: Valorisatie en Innovatie in Afrika.

Regiegroep:

- **Jacqueline Barendse**, WASTE
- **Willem Mak**, Ministerie van Infrastructuur en Milieu
- **Kees Rade** Ministerie van Buitenlandse Zaken
- **Sybe Schaap**, NWP
- **Victor Langenberg**, Deltares

Hulp of handel

Het Via Water project wordt uitgevoerd onder de nieuwe visie van BZ 'Van Hulp naar Handel' waarbij het er vooral om gaat dat er duidelijke afspraken over de tegenprestaties worden gemaakt. (Handel). Critici op het gebied van hulpverlening wijzen er op dat de projecten van Via Water meer 'hulp' dan 'handel' zijn. De noodzaak om te stoppen met hulpverlening en over te gaan op 'handel' beschrijft onder meer de econoom Dambisa Moya. Zij reist de hele wereld over om de rijke landen hiervan te overtuigen. 'Je maakt de mensen afhankelijk, je ontwricht de economie en je houdt het corrupte systeem in stand', zo schrijft Moya in haar boek 'Doodlopende hulp'. Ook Koert Lindijer, de Afrika correspondent voor de NOS en NRC, stelt dat geld geven aan het, zoals hij noemt, rijke Afrika de bewoners geen vooruitgang geeft. Of dit ook betrekking heeft op de Via Water projecten kan je echter pas na vier jaar bepalen en hopelijk heeft Via Water dan ook de mogelijkheid om, na 2018, te kijken hoe de continuïteit van de projecten gewaarborgd is.

Water kent geen 'call for proposals', er kan continu ingediend worden. Een briljant idee moet ons inziens niet een half jaar blijven liggen".

Sociale innovaties

Via Water zoekt niet zozeer bewezen ideeën, maar meer sociale innovaties die toepasbaar zijn in de praktijk en aan het begin van de keten staan. "Daarmee bedoelen we ideeën die net uit de onderzoeksfase komen en tot een pilot moeten komen. Een idee moet meerwaarde hebben en er moet sprake zijn van een sterke intrinsieke motivatie. De projecten moeten zich namelijk niet beperken tot technologische oplossingen, we willen vooral oplossingen vinden die betrekking hebben op de hele waterketen in het betreffende gebied."

VIA Water sluit aan bij het beleid 'Van hulp naar handel' van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Titia: "We kijken nadrukkelijk naar de behoeften in de landen zelf en stimuleren deelnemers uit de landen om met hun ideeën naar VIA Water te komen. Dit creëert eigenaarschap van de projecten bij de doelgroep zelf. Vervolgens verbinden we het projectidee met Nederlandse expertise. Dat werkt volgens ons beter dan andersom. Verder vragen we van de indieners van de projecten om aan te geven hoe zij hun project, na afloop van de VIA Water-ondersteuning, denken te kunnen opschalen. En daarin kan toegevoegde

waarde zitten voor de Nederlandse 'handel'."

Wat betreft de financiering stelt VIA Water dat de indienende partij verantwoordelijk is voor het financiële beheer van het eigen project. Daarbij moet zij verantwoording afleggen aan de fondsmanager 'Aqua for All'. Die hanteert de standaardprocedures betreffende monitoring, die noodzakelijk zijn voor een financiering met Nederlandse overheidsmiddelen. "En iedere partij moet laten zien dat zij een anti-fraude beleid heeft."

Het VIA Water-programma loopt tot 2018. Dan moeten de projecten zijn ingediend, beoordeeld en uitgevoerd. Titia: "De meeste landen hebben we inmiddels bezocht, de voorbereidingen zijn gedaan en de criteria zijn gereed. Er liggen rond de 40 'teasers' en we nodigen iedereen uit om ons te benaderen met ideeën." ♦

www.viawater.nl

Kwaliteitsplatform

In 2011 initieerde voormalig staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Ben Knapen vijf kennisplatformen vanuit de wens om kennis, beleid en uitvoering dichter bij elkaar te brengen. Daarop is UNESCO-IHE Institute for Water Education gevraagd om het kennisplatform voor water (VIA Water) vorm te geven.